

Terrassen lukkes af, pyntesten og kviste udskiftes med malerier og fotografier, og så forventes det af gæster, at de går i bad, når de har overnattet. Når sommerhuset bliver til helårsbolig, forandres ikke bare huset men også adfærden i det, viser antropolog **MARK VACHERS** forskning.

NÅR HVERDAGEN FLYTTER I SOMMERHUS

Antropolog Mark Vacher har gennemført interviews med en række danskere, som i pensionsalderen har valgt at sælge boligen og flytte ud i sommerhuset på fuld tid. Formålet med interviewene har været at finde ud af, hvad der sker med sommerhuset, når det pludselig bliver helårshus.

Undersøgelsen afslører, at forandringerne ikke er små og få men gennemgribende. "Værdien af et sommerhus handler netop om, at det er et sted fjernet fra hverdagslivet. Det betyder, at reglerne bliver nogle andre i sommerhuset end i hverdagsboligen. Typisk fungerer sommerhuset som en oase langt fra hverdagens forpligtelser, og som et sted, hvor samværet med familie og venner foregår mere uformelt og afslappende end i helårsboligen".

LANDSKABET FLYTTER INDENFOR

Sommerhuse præges ofte indvendigt af det landskab, som husene ligger i. Sten, kviste, grene, fjer og andre naturfund udsmykker rummene. Naturen trækkes helt bevidst med indenfor og installeres som en integreret del af huset. Selv grænserne mellem inde og ude forekommer ofte lidt udviskede og er nemme at overskride. Eksempelvis åbner den ene side af huset typisk med et stort vinduesparti og direkte adgang til en terrasse, der er anlagt på en sådan måde, at man både visuelt og gangbart har uhindret adgang til landskabet. Ingen tvivl om, at naturen er vigtig for sommerhusejere. Husene skal helst ligge så tæt på havet som muligt, eller i tæt forbindelse med landskabet. Det er en vigtig del af selve sommerhusoplevelsen at være tæt forbundet med naturen.

ALT FORANDRES

Sommerhusejerne peger på tre vigtige grunde til, at de har sommerhus:

- For at slappe af og komme væk fra hverdagen
- For at være sammen med familie og venner
- For at komme tæt på naturen

Man kunne derfor godt tro, at danskerne gør sommerhuset til helårsbolig for at få de værdier til at stå mere centralt i tilværelsen. Men Mark Vachers interviews viser, at netop disse tre forhold ændres, når sommerhuset pludselig bliver gjort til helårsbolig. Hverdagen bliver nu henlagt til sommerhuset, som så ikke længere er den fredelige fritidsoase. Men også de sociale omgangsformer ændres, og det samme gør forholdet til naturen, som nu ikke længere er det dejlige grønne og blå, som opsøges i weekender og ferier, men selve tilværelsens basissted.

"Når sommerhuset bliver helårshus, flytter naturen ud af boligen," siger Mark Vacher. Udsmykningen med naturgenstande erstattes af malerier, broderier, arvegods, platter og fotografier, som han betegner kulturgenstande. "I modsætning til naturgenstande, som skaber et direkte nærvær til naturen, er kulturgenstandene repræsentationer af nærvær, der minder om sociale relationer og begivenheder," fortæller han.

HUSENE LUKKES

På samme måde sker der en forandring af de før så utydelige grænser mellem inde og ude: "Terrasser overdækkes og mures op, så de bliver til inderum. Der lyssættes udenfor, husene lukker sig om sig selv og kommer til at fremstå med skarpe grænser mod naturen. I stedet for at etablere en forbindelse til naturen omformes arkitekturen, så den skærmer beboerne mod naturen. Det gælder ikke kun skærmning af beboerne men også af deres biler," fortæller Mark Vacher, der har oplevet, at flere af de husstande, han har besøgt, har bygget carport ved sommerhuset, efter de er flyttet permanent ind.

I SOMMERHUSET LÆSES KRIMIER

Med Mark Vachers forskning bliver en række forskelle meget klare om beboernes forskellige adfærd i henholdsvis hver-

"I stedet for at etablere en forbindelse til naturen omformes arkitekturen til at skærme beboerne mod naturen."

dagsboligen og sommerhuset. For eksempel fortæller en af Mark Vachers interviewpersoner, som stadig har både sommerhus og hverdagsbolig, at hun i sommerhuset læser krimier, mens hverdagsboligens læsning er Uffe Ellemann-Jensens biografi. For hende kan de to bøger på ingen måde ombyttes. De hører til hver sit sted, som henholdsvis afslapningslæsning og dannelseslæsning. En anden fortæller, at hun i sommerhuset sagtens kan finde på at gå til købmanden iført termodrakt og gummistøvler, mens hun i hverdagsboligen altid ville skifte først, hvis hun skulle foretage indkøb.

På samme måde har beboerne forskellige forventninger og grænser i forhold til sociale regler og sammenkomster, når de foregår i sommerhuset i stedet for i hverdagsboligen: "Har man vin med til værtparret i en hverdagsbolig, er det ikke meningen, man skal drikke vinen sammen med værterne samme aften, men det er tilfældet i sommerhuset. I hverdagsboligen laver værterne selv mad og vasker op, mens det føles naturligt at være fælles om begge dele i sommerhuset. Og overnatter man som gæst, er der i sommerhuset ingen forventning om morgenbrusebad og renvasket tøj. Det vil der være i hverdagsboligen," fortæller Mark Vacher.

KAFFE OG KAGE PÅ MATCHENDE STEL

Den slags forskelle på hverdagsboligen og sommerhuset kan også forklare den forandring, der sker med sommerhuset, når det bliver helårsbolig. Hos de interviewede i Mark Vachers forskning, som har gjort sommerhuset til helårsbolig, trænger hverdagshjemmets regler ind og tager magten fra sommerhusreglerne: "Der serveres kaffe i kaffestel og kage på matchende kagetallerken, som gæsterne ikke selv forventes at vaske op. Og sover man som gæst i den nye helårsbolig, er der heller ikke lagt op til, at man kan lade være med at vaske sig, skifte tøj eller på anden måde slække på hygiejnen," fortæller Mark Vacher.

BOLIGEN FORTÆLLER, HVEM VI ER

Der sker altså en forandring af både husets fysiske fremtoning og af den måde, beboerne tænker om huset, når det bliver helårsbolig. Mark Vacher peger på, at ændringerne har at gøre med, at vores bosted altid er udtryk for, hvordan vi er som mennesker.

En sekundærbolig som et sommerhus kan formes mere frit. Den behøver ikke at udtrykke, hvem vi er i lige så høj grad som et hverdagshjem. I sommerhuset er der frihed til at slappe af, frihed til at lade være med at gå i bad, frihed til at tage naturen mere ind, frihed til at leve mere primitivt og frihed til at leve på en mindre regelret måde med venner og familier. Men alt det må ændres, når sommerhuset bliver helårsbolig. Så opstår der pludselig behov for, at huset udtrykker, hvem der bor der. Behov for at grænse af i forhold til naturen og behov for at fortælle sit eget liv i form af genstande, der henviser til relationer og oplevelser.

SOMMERHUSBESØG HAR BEGYNDELSE OG SLUTNING

Men sommerhuset har også en anden betydning, som risikerer at forsvinde, når huset omdannes til helårsbolig. Forskning i sommerhuse har vist, at weekend- og feriebesøg i sommerhuset har karakter af en afsluttet begivenhed. Selv for mennesker, der bor tæt ved sommerhuset og måske tilbringer fire af ugens syv dage i huset, er ankomsten til sommerhuset forbundet med, at huset skal åbnes og startes, vand og strøm skal tilsluttes, og varme sættes i gang. Samme forløb gennemspilles i omvendt rækkefølge, når huset forlades igen, hvorimod hverdagsboligen ikke på samme måde lukkes ned eller åbnes ved ankomst eller afsked. Foruden den fysiske tilslutning og frakobling i sommerhuset foregår der en lignende mental og følelsesmæssig forandring, fortæller Mark Vacher: "I sommerhuset skal man 'falde ned', 'lande', 'finde på plads' og 'finde sig til rette' for at komme væk fra hverdagen."

"Sommerhuse bruges til at måle menneskeliv i kraft af en tilbagevenden til den samme natur, den samme slægt, den samme familie, måske ikke altid de samme venner men om ikke andet de samme uformelle præmisser for samvær.."

"Ankomsten til sommerhuset er forbundet med en begyndelse - noget vækkes til live - mens afskeden er forbundet med, at noget slutter. Lukningen af sommerhuset er noget, som gør sommerhusejeren trist og vemodig. Den samme oplevelse viser sig ikke ved ankomst til og afsked med vores hverdagshjem. Her låser man bare døren bag sig. Hverdagshjemmet eksisterer hele tiden parallelt, uanset hvor vi opholder os. Sådan er det ikke med sommerhuset. Selv om det bl.a. er af praktiske grunde, at man lukker og åbner sit sommerhus, er konsekvensen, at man etablerer en særlig begivenhed."

GENKOMSTER TÆLLER LIVET

Mark Vacher peger på, at etableringen af sommerhusbesøgene som særlige begivenheder gør besøgene til genkomster, og genkomster kan opleves vigtige, fordi det er en af de målestokke, vi har på livets forløb: "Genkomster kan være fødselsdage, helligdage, mærkedage, somre, vintre og ferier, hvis de har karakter af gentagelser. Det har sommerhuse ofte, fordi de foregår samme sted og ofte med de samme mennesker. På den måde kan sommerhuse bruges til at måle menneskeliv i kraft af en tilbagevenden til den samme natur, den samme slægt, den samme familie, måske ikke altid de samme venner men om ikke andet de samme uformelle præmisser for samvær," fortæller Mark Vacher. Når sommerhuset så bliver helårsbolig, kan det ikke længere have denne funktion af genkommende begivenhed.

"At sommerhuset ikke længere er en begivenhed betyder, at dets rolle i forhold til tiden bliver en anden," fortæller Mark Vacher. "Mens sommerhuset som sommerhus har karakter af gentagelse, ophører det som helårshus med at være noget, der kan tælles. Det er ikke længere en genkomst men en varig tilstand."

MARK VACHER

Antropolog, ph.d.
SAXO Institutet
Afdeling for Etnologi
Københavns Universitet
mark.vacher@hum.ku.dk

LÆS MERE

Fra sommerhus til helårsbolig bringes i et kommende nummer af Tidsskriftet Antropologi

SOMMERHUSETS VÆRDI FORANDRES

Sommerhuset mister dog ikke sin værdi af det, men værdien forandres, viser Mark Vachers forskning. Beboerne, som flytter ind og omformer deres sommerhuse til helårshuse, oplever en meget klar forandring af deres hverdag. De får et før og et efter flytningen, som de kan bruge til at skabe deres livsfortællinger med.

"Det ender med ikke bare at være husene, som forandres. Undervejs i processen med at indtage sommerhusene og omskabe dem til helårshuse træder sommerhusejerne i karakter som de personer, de er," slutter Mark Vacher.